

Õiguskantsler

Egert Belitšev
peadirektor
Politsei- ja Piirivalveamet
ppa@politsei.ee

Teie 28.07.2022 nr 1.2-5/16-2

Meie 19.06.2023 nr 7-4/220755/2303296

Viisa alusel Eestis viibivate vanemate vastsündinud lapse õiguslik staatus

Austatud Egert Belitšev

Soovisite teada, kas Eestis viisa alusel või muul ajutisel alusel seaduslikult viibiva inimese Eestis sündinud lapsel on seaduslik alus Eestis viibida. Küsisite ka, kas Politsei- ja Piirivalveamet (PPA) saab sellise seadusliku aluse Eestis viibimiseks anda üldkorraldusega, kui kehtiv õigus ei anna Eestis sündinud lapsele automaatselt seaduslikku alust Eestis viibida.

Õiguskantsleri poole on pöördunud ka mitu inimest küsimusega, milline on Eestis sündinud laste õiguslik staatus, kui nende vanemad viibivad Eestis viisa alusel. PPA on teatanud vanematele, et nende Eestis sündinud laps on illegaalselt riigis viibiv inimene, kellele on võimalik viisat või elamisluba taotleda vaid välisriigis.

Kuna seaduses ei ole selgelt reguleeritud viisa alusel Eestis viibivate inimeste Eestis sündinud laste õiguslikku staatus, on tegemist lüngaga Eesti õiguskorras. Õigusselguse ning põhiõiguste tagamiseks tuleb välismaalaste seaduses selgelt sätestada, et ka Eestis viisa alusel viibivate inimeste Eestis sündinud laps viibib riigis seaduslikult vahetult seaduse alusel. Saatsin Riigikogule selle kohta ettekande.

Kui õigusaktis on lünk, tuleb see ületada tõlgendamise teel. Põhiõiguste tagamiseks tuleb kohaldada analoogiat välismaalaste seaduse sätetega, milles on öeldud, et elamisloa alusel riigis viibivate inimeste vastsündinud lapsed omandavad vahetult seaduse alusel sama staatuse, mis on nende vanematel. Niisiis tuleb pidada õigeks, et ka viisa alusel Eestis viibivate vanemate Eestis sündinud laps viibib Eestis seaduslikult ning talle peab olema võimalik vormistada viisa Eestis.

PPA-l ei ole alust reguleerida seda küsimust üldkorraldusega.

Õiguslik raamistik

1. [Eesti Vabariigi põhiseaduse](#) §-d 26 ja 27 tagavad perekonnapõhiõiguse. Põhiseaduse § 13 lõike 2 kohaselt kaitseb seadus igapäevast riigivõimu omavoli eest. Põhiseaduse § 14 sätestab, et õiguste ja vabaduste tagamine on seadusandliku, täidesaatva ja kohtuvõimu ning kohalike omavalitsuste kohustus. Riigil on kohustus kehtestada põhiõiguste kasutamiseks vajalik õigusraamistik ja kohased menetlused.

Õiguskantsleri Kantsleil

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

2. ÜRO [lapse õiguste konventsiooni](#) artikli 3 lõike 1 kohaselt tuleb igasugustes lapsi puudutavates ettevõtmistes riiklike või erasotsiaalhoolekandeasutuste, kohtute, täidesaatvate või seadusandlike organite poolt esikohale seada lapse huvid.

3. [Välismaalaste seaduse](#) (VMS) § 91¹ lõikes 1 on sätestatud, et Politsei- ja Piirivalveametilt on võimalik pikaajalist viisat taotleda välismaalasel, kes viibib Eestis ajutiselt VMS § 43 lõike 1 punktides 1–4 ja 6–10 nimetatud alusel. Vastsündinul ei saa olla sellist õiguslikku alust Eestis viibimiseks, mida tuleb eelnevalt taotleda. Vaid nendel lastel, kelle suhtes kehtib viisavabastus kas välislepingu või muu õigusakti alusel, on automaatselt õiguslik alus riigis viibida.

4. Väikelaste õigusliku staatuse määramisel on seadustes üldiselt lähtutud lahendusest, et vastsündinud lapsel on sünnihetkest alates seaduslik alus riigis viibida ning et vanem ei pea selleks taotlust esitama. See alus oleneb lapsevanema Eestis viibimise alusest.¹ Väikelaps saab automaatselt kas tähtajalise või pikaajalise elaniku elamisloa, olenevalt sellest, mis liiki elamisluba on tema vanemal (VMS 150¹ lg 1, § 232¹). Samasugune lahendus on kehtestatud ka [Euroopa Liidu kodaniku seaduses](#) (§ 13 lg 1¹, § 20 lg 2, § 22 lg 3, § 40 lg 3, § 45 lg 4).

5. Avalike huvidega ei saa õigustada seda, miks peaks viisa alusel Eestis viibivate vanemate laste staatust reguleerima teisiti. See tähendab, et kui vanem ise viibib riigis seaduslikult, peab ka tema Eestis sündinud lapsel olema seaduse järgi õiguslik alus riigis viibida. Lapsele ei ole võimalik enne tema sündi taotleda viisat või elamisluba. Seaduslikult Eestis viibiva vanema Eestis sündinud last ei saa õiguslikult käsitada ebaseadusliku sisserändajana. Samuti ei ole võimalik seda last riigist välja saata. Põhjendamatu on ka nõuda, et vanemad peaksid lapsega Eestist lahkuma, selleks et talle riigis viibimiseks seaduslikku luba taotleda. Sellisel nõudel ei ole legitiimset eesmärki, sisuliselt on tegu inimeste tarbetu jooksumisega.

6. Eeltoodust lähtudes leian, et õiguskorras on lünk, sest viisa alusel riigis viibivate inimeste Eestis sündinud laste õiguslik staatus on jäänud seaduses sõnaselgelt reguleerimata. Et oleks tagatud õigusselgus ja põhiõigused, on vaja seadust selles osas täiendada. Teatasite, et tegite Siseministeeriumile ettepaneku seadusemuudatuse ettevalmistamiseks, kuid paraku ei ole seadust seni muudetud.

7. Saatsin Riigikogu põhiseaduskomisjonile [ettekande](#), milles palusin välismaalaste seaduses selgelt sätestada, et Eestis viisa alusel viibivate inimeste Eestis sündinud laps viibib riigis seaduslikult vahetult seaduse alusel (õiguskantsleri 19.05.2023 kiri nr 16-4/230694/2302716).

8. Halduspraktikas tuleb õigusaktide tõlgendamisel eelistada põhiseadusega kooskõlas olevat tõlgendust neile tõlgendustele, mis põhiseadusega kooskõlas ei ole. Samuti tuleb tõlgendamisel eelistada sellist tõlgendusviisi, mis tagaks põhiseaduslike väärtuste kõige suurema kaitse. Ühtlasi peab jälgima, et valitud tõlgendusviis oleks mõistlik ja põhiseadusega kooskõlas, samas kui vastupidine oleks ebamõistlik ja põhiseadusvastane.² Üks tõlgendamismeetod on lünga ületamine analoogia kohaldamise kaudu.

9. Praegusel juhul tuleb põhiõiguste tagamiseks kohaldada analoogiat välismaalaste seaduse sätetega, mille kohaselt omandavad elamisloa alusel riigis viibivate vanemate Eestis sündinud lapsed vahetult seaduse alusel samasuguse staatuse, mis on nende vanematel. Niisiis tuleb lugeda

¹ Need muudatused kehtestati 2016. aastal (jõustunud 01.10.2017) välismaalaste seaduse ja teiste seaduste muutmise seadusega ([251 SE](#)), seletuskiri, lk 29.

² RKPJKo 08.03.2011, nr [3-4-1-11-10](#), p 72; RKÜKo 22.02.2005, nr [3-2-1-73-04](#), p 36.

õigeks, et ka viisa alusel Eestis viibivate vanemate Eestis sündinud laps viibib Eestis seaduslikult. Lapsele peab olema võimalik vormistada viisa Eestis.

10. PPA-1 ei saa reguleerida seda küsimust üldkorraldusega, sest selleks puudub õiguslik alus. Põhiseaduse § 3 lõike 1 kohaselt teostatakse riigivõimu üksnes põhiseaduse ja sellega kooskõlas olevate seaduste alusel. See tähendab, et PPA peab tegutsema seaduse kohaselt. Üldkorralduse andmiseks peab seaduses olema volitusnorm, milles Riigikogu on kindlaks määranud üldkorralduse andmise tingimused (vrd VMS § 43 lg 3²).

Kokkuvõte

11. Palun tagada, et PPA loeb Eestis viisa alusel viibivate inimeste Eestis sündinud lapsed riigis seaduslikult viibivateks ning võimaldab lapsevanematel neile lastele vormistada viisa PPA-s.

Palun teatage 30 päeva jooksul, kuidas olete soovitus järginud.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Kristiina Albi 693 8404
Kristiina.Albi@oiguskantsler.ee